
EVEREST

2032

tamadres.com

ASUMAN SUSAM

İzmir doğumlu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı üniversitenin İletişim Fakültesi Radyo TV Sinema Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamladı. İlk şiiri *Milliyet Sanat* dergisinde (1989) yayınlandı. O günden beri şiirleri, edebiyat incelemeleri, denemeleri, sinema yazıları çeşitli dergi ve ortak kitaplarda yer almakta. 2016'da ilki sunulan Ruhi Su şiir ödülüne *Kemik İnadı* kitabıyla değer görüldü. Kitapları: *Bir Unutuş Olsun* (1995), *İhtimal Ki Aşk* (2001), *Susunca Sen* (2008), *Yangın Yıllarından Nida'ya Ahmet Telli Şiiri* (2010), *Dil Mağarası* (2012), *Toplumsal Bellek ve Belgesel Sinema* (2015), *Kemik İnadı* (2015), *Plasenta* (2018).

tamadres.com

ASUMAN SUSAM
AÇIKLIĞA DOĞRU

tamadres.com

§

Yayın No 2032

İnceleme 88

Açıklığa Doğru

Asuman Susam

Editör: Murat Çelik

Kapak tasarımı: Emir Tali

Sayfa tasarımı: Muzaffer Aysu

© 2021, Asuman Susam

© 2021, bu kitabın Türkçe yayın hakları

Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Nisan 2021

ISBN 978-605-185-604-9

Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

Matbaa Sertifika No: 45099

Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8

Bayrampaşa/İstanbul

Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Çağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76

e-posta: info@everestyayinlari.com

www.everestyayinlari.com

www.twitter.com/everestkitap

www.facebook.com/everestyayinlari

www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

AÇIKLIĞA DOĞRU

tamadres.com

tamadres.com

İçindekiler

Sunu.....	9
I. Bölüm	
Genç Şiir: Toprakta Taze Çimen Kokusu	13
2000 Sonrası Şiirde Dilin İmkânları ve Genç Kuşağın Yeri	26
İçimizdeki Göz	31
Mükemmel Yabancılaşma Versus Şiir	35
Kanondan Önce Son Çıkış: Minör Bir Şiir İçin Deneme.....	47
DİZGE BOZAN, BOZGUNCU SESler	55
Suyun Çınladığını Duymak: Yazarak Özgürleşmek.....	63
Sırasız Düşünceler	70
II. Bölüm	
Bir İç Avlu: Mekân Olarak Behçet Necatigil Şiiri	79
'Arada' Kalmışın 'İç' Sıkıntısı	89
<i>Beni Sorarsan</i> : Palimpsest Bir Ses	101
<i>Su Sesi</i> : Bellek Dehlizi Mazinin İzleri	109
Nilgün Marmara'nın Yeryüzünü Dolaşan 'Ses'i'.....	113
Hazdan Fikre Kaçış: <i>Teknokriptler</i>	126
<i>Romeo ve Romeo</i> : Aşınan Anlam Saçılan Arzu	132
<i>Akyazı</i> -Mutlak Dürüstlük İçeren Metin- Olarak küçük İskender Şiiri.....	137
<i>Doğu Kapısındaki Jonglör</i> : Varlık'ın Kara Evi Ötekinin Kırılan Kemikleri	144
<i>Ait'siz Kimlik Kitabı</i> Üzerine Bazı Düşünceler.....	150
Kalp Yetmezliği ile Kalp Yeterliliği Arasında Ebedi Sürgünün Kaybolma Arzusu: Walter Benjamin Şiirleri.....	157
Elif Sofya'dan Pek Âlâ Şiirler	163
Sonsuz Bakış, Sonsuza Bakış: Ömer Erdem Şiirinde Sinemasal Olanaklar	167

<i>Dünyanın Külü: Şeref Bilsel Şiirinde Mekân Bize Ne Söyler...</i>	188
<i>Rağmen: Ben'in Zincirinden Kurtulma Arzusu</i>	200
Hata HÂLÂ Devam Ediyor: <i>Dikenli Zıplak'taki</i>	
Montaj-Düşünce	206
Berfe Şiirine An'lardan Bakmak: <i>Şiir Çalışmaları</i>	212
Atların Düşlerini Yormak: <i>Satranç Dersleri</i>	217
'Başka Hayvanlar' ve Canavarlar.....	223
Şifa Şiirleri/ <i>nabız kayıt</i>	235
Bülent Keçeli'nin <i>Hastalık Şiirleri</i> Etrafında	
Düzensiz Düşünmeler	249

III. Bölüm

<i>Yıldızın Saati: Kendi Olma Yolunda</i>	261
Değişim Mekânı Olarak Beden ve Yazı	272
Mekâna Dönüşen Yazı: <i>E Evi</i>	283
Kuşlara Otlara Konuşarak... / <i>Öyle Miymiş?</i>	289
Dertlerden Tarih Yapmak Dertlerle Tarihe Bakmak	295
<i>Emanet Gölgeler Defteri: Yazı ve Yaşam Arasında</i>	
Hakikat Arayışı	308
'Tenden Gölgeye' Hulki Aktunç	314
Serzenişten Benlik İnşasına Yolculuk: Mektup	322
<i>Yedinci: Hayat, Ölüm ve Yazı</i>	347
Sükût Suikastının Gölgesinde <i>İstanbul'da Bir Landru</i>	354
Suat Derviş ve <i>Ankara Mahpusu / Kenarlar</i>	368
İki Büyük Yalnızlık Bir Umutsuz Aşk.....	376
Kötülük Nereden Gelir? <i>Gammaz Yürek Üzerine</i>	
Bir Deneme	385
<i>Bu Ben Değilim</i> Kurgu Hepsini	394
Kaynakça.....	400
Dizin.....	409

Sunu

Yazamamak, yazarların en büyük kâbusudur, diye düşünülür. Yazmayı bırakmaktan biraz farklı. Birinde istemsiz bir çaresizlik diğerinde iradi bir diklenme var gibi görünse de yazan bir elin artık durması onun için bir felaket midir? Buna yanıt aramak, yazının sıfır noktasında, boşlukta ya da bir açıklıkta yeniden düşünmeyi gerektirir. Hem yazamamak hem bir direnme biçimi olarak yazmamayı tercih etmek deneyimi, bende kaynağı “yazı” olmayan derin bir bunaltının belirtisi ve sonucu olmuşken oradan çıkmak için sarıldığım, başkalarının yazdıkları olmuştu. “Burada” kalmak, dünyada olduğunu hissetmek için bir bağ. Neden sonra bunun bir adının olduğunu da öğrenecektim: Bibliyoterapi. Okur olabildiğim için yazabildiğimi hep bildim. Bir muhataba konuşmanın daha kolay, özgür ve rahat yolunun yazmak, ondan zor olanın yazılanın sesini duymak ve o sese çekilmek olduğunu da. O nedenle her zaman yazmaktan önce okumak.

Her metin okurunu kendi dilince çağırır. Bir konuşma, müzakere, tartışma alanına dönüşüverir okumanın zemini. Yazarın, metnin suyunda giden okumalar, ikircimli, huzursuz okumalar, redli, diklenmeli, radikal okumalar. Tüm okumalar, okuyanın yazıya yeniden can suyu vermesi, onu açılan kapısından hayata, canlılığa geri çağırması bir anlamda. Okuma deneyimi çoğaldık-

ça, okurun yazıyla ve yazarıyla derdi de artmakta. Yanıtlardan çok sorular. Yanıt aramak, bulmak için değil sorular çoğaltmak için okumalar. Yazının çağrısına her gidiş bir yanıyla kendi içini duymakla mümkün; başka bir deyişle sesi bilmekle mümkün. İyi bir metin yalnızca kendi baskın sesini duyuramaz okuruna onun kendisini de işitmesi, bulup çıkarması, ses sese bir karşılık oluşabilmesi için olanaklar, boşluklar sunar. O nedenle tüm okumalar bir açıklığa doğrudur. Buluşan iki farklı sesin, gerçekleşen bu karşılaşmanın sonuçları bazen sırlar, bazen tutkulu heyecanlar bazen şaşkınlıklar, doyunluklar doğurur.

Bu kitap, iyi okur olmaya çalışan bir yazarın ötekinin çağrısını duyma ve ona yaklaşma çabasını içeriyor. Yazı ile ilişki kurarken nasıl yazınsal topografyasını aslında rastlantılarla kurmadığını bir süre sonra bilmeye başlarsa insan, okuma ile yarattığı evreninin de aslında serbest çağrışımlı, tesadüflü bir eylem olmadığını fark eder. Bu farkındalıkla seçer; neye yaklaşacağını, neyi düşüneceğini, neyi tartışmaya değer bulduğunu, neyin heyecanı ve tutkusuna kendini boşluğa bırakır gibi bırakmak istediğini. Bu kitaptaki metinler belli bir plan, dizge içermeseler de kimi zaman bir kavramın kıskırtması kimi zaman bir eksik ya da fazlalığın peşini kovalama gereksinimi; bazen bağlam, bazen dil ve söylem sayesinde okumanın alanından yazının alanına sıçrattılar beni. Her okumanın hele okunulan üzerine yazarak düşünmenin aslında kendi yazdıklarına çalışmak olduğuna inandırdılar. O nedenle yazmak için kapısını açık tutan tüm metinlerin yazarlarına teşekkür ederim.

Bu metinlerle karşılaşacağını umduğum okurların da hem bu metinlerin hem metinlerde sözü edilen yapıtların sesini duymalarını, onlarla konuşup tartışabilmelerini dilerim. Ufka doğru.

I. Bölüm

tamadris.com

tamadres.com

Genç Şiir: Toprakta Taze Çimen Kokusu

Türler, melezlikler, türler arası geçirgenlikler; tüm bunlara bakarken metinle sınırlandırılmış biçimci yaklaşımların pek çok şeyi, en önemlisi metnin ve türün bilinçdışını dışarıda bıraktığı düşüncesindeyim. Günümüzde birbirinin olanaklarından beslenen türler, sınırların ortadan kalkması, aşılması noktasında bir açıklığa ve geçirgenliğe de mekân oluyorlar. Bu bilgiyle postyapısalcı yaklaşımların, sökme ve aşındırma eylemlerinin, bağlamı içinden yapılan okuma çalışmalarının, içerik deşifresinden çok söylem analizlerinin olan biteni anlamakta, yeni ve taze olanı açıklamakta bize daha çok yardımcı olacağı kanısındayım. O nedenle 'genç şiir'e yaklaşma çabası taşıyan bu yazı, 90'larla hızla başkalaşan dünya ve ülke gerçekleri içinden değişen ve üreyen şiirin nitelikleri üzerinde genel hatlarıyla durmaya çalışacaktır.

Modernleşmenin tarihsel süreçlerini izleyenler, kapitalist ilişki biçimlerinin doygunluk noktasına geldiği, tıkanıdığı her dönemde radikal kırılmalarla kendine çıkış aradığını bilir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra pozitivist aklın ilerlemeci tutkusuyla kısa süre toparlanmış görünen dünya 60'ların sonunda yeni bir krize girer. Artık olan bitenler daha hızlı yaşanmaktadır. Sistem aşağı yukarı onar yıllık aralarla ciddi sendelemeler geçirir. 90'lara geldiğinde negatif birikim nedeniyle iç patlamalar yaşanmaya

başlanmıştır. Modernizmlerin çeşitliliğine rağmen dünya kapitalist ilişkilerin kurduğu ortak etkileşim/iletişim ağları sayesinde her şeyden haberdar olmakta, her şeyden eşzamanlı olarak etkilenmektedir. Yüzü Batı'ya dönük Türkiye de tüm yaralı, eksik, yarım hallerine rağmen modernleşmesini Batı üzerinden gerçekleştirmiş ülkelerden biri olarak Berlin Duvarı'nın yıkılışı, Sovyetler'in dağılması, Balkanlar'daki etnik savaşlar, kutupsuzluk, üretim ve tüketim ilişkilerindeki yüksek teknolojilere bağlı olarak görülen değişim, bellek furyası, çokkültürlülük gibi özellikle ve öncelikle ilk gömlek değişimini Batı'da gözlemlediğimiz dinamiklerden elbette ve hızla etkilendi. Bu dinamiklerin toplumsalı değiştirmesi ve dönüştürmesi doğaldır ki bireyi de radikal biçimde etkiledi. Kimlikler meselesi, geçmişle ilişkilene biçimleri, yurttaşlık-özgürlük-serbestlik, bireyin kendilik algısı, özneler arası ilişkiler, bunlarla ilgili radikal dönüşümler olurken bunun dilleri, söylemleri etkilememesi elbette düşünülemezdi. Ki öyle de oldu. 90'ların sonları ve 2000'ler, değişen dünya ve ilişki biçimlerinin başkalaşan bir dil ve söylemle belirlediği yıllardı. Bu değişimi bilinç açıklığıyla gözleyen ve ona göre konumlanışlarını belirleyenlerle -ki buna pespaye tartışmaların uzağındaki, değer taşıyan anlamıyla muhafazakârlar da dahildir- değişime koşulsuz ayak direyenler ile onu koşulsuz kutsayanlar arasında saflar oluştu. Bu gerilimli çetrefil ilişkiler, politikanın ve onunla kirli göbek bağı artık iyice deşifre olmuş medyanın alanında kendini en çabuk biçimde duyurdu; ama doğal olarak 'dil ve söylem' ilişkileri temelinde ilerleyen sanat, tüm alanları ve dinamikleriyle gömlek değiştirmenin yansımalarının renklilikle, karnavalesk bir coşkuyla belirlediği yer oldu.

Performans sanatı, videoart, enstalasyon, soyut/kavramsal sanat, sinema, plastik sanatlar; bunlar arasında gözlenen melezleşmeler, disiplinler ve metinlerarası ilişkiler ister istemez ve

doğrudan gençleri daha kolay etkilediler. Televizyon çağı çocuklarından başka bir kuşağa ait olan bilgisayar çağı çocukları kendi bakışlarını, dillerini ve giderek de söylemlerini oluşturmaya başladılar. Söylem çağın somut dinamikleriyle manipülasyonlara açık iletişim ilişkilerinin sonucudur. Sistemin ürettiği, hegemonik bir yapı da içerir. Ancak unutulmamalı ki sistem tarafından üretilen söylemler özneler ve toplumlar tarafından yeniden üretilirler, bozunmaya ve aşınmaya uğratılabilirler, hegemonya karşıtı söylemlere dönüştürülebilirler. Postmodernizm ya da akışkan modernlik, ne dersek diyelim, bu çağ paradokslarıyla kendini hissettiren bir çağ. Karşıtların kutuplaşmasından çok aynı anda ikiliklerin içkinleşmesi esası çağın en önemli özelliği. Yani sistemin köleleştirici mantıkla, bireyleri uyuşturma hevesiyle pompaladığı her ne ise devrimci ve yıkıcı bir dile, hale her an dönüşebilme potansiyelini de taşımakta. Yoksa Gezi dahil tüm meydan hareketleri, protesto biçimleri nasıl açıklanabilir?

Şiir özü gereği genç bir sanat. Metafizik yanıyla duygu ve düşünmenin kurduğu organik bağ, özellikle şairine yıkıcı bir şiddet uygular. Radikal ve yıkıcıdır şiir. Verili olanla hiç işi olmayan şairin huzursuz ruhu, onu bozmak ya da yıkmakla meşguldür. Şiir öncü olmak zorundadır. Hep şikâyetlenen okur ve satış azlığı bir anlamda onun ontolojik ve epistemolojik özellikleri nedeniyledir. Bu hiç değişmemiştir, şiir şiir olarak kaldığı sürece de değişmeyecektir. Genç şairin bunu bilerek yola çıkması gerekmektedir. Şiirin varlık oluş haliyle ilgili radikal ve avangard daha pek çok nitelene sayabiliriz, ancak yazının temel meselesi bu özelliklerin bugünkü genç şiirle ilişkisini kurmaksa burada soluklanıp gencin şiirine bakabiliriz.

Bugün bir şiir kıpırtısından, yere düşen şiirin değerinin yeniden bulunmasından söz açacaksak en çok genç şiirin çabasını görmezden gelemeyiz. Burada beklenen, arzulanan nitelik